

Programul Start pentru tineri

Modulul 1 Înregistrarea companiei și gestionarea capitalului uman

Subiectele modului:

1. Familiarizarea cu tipurile și specificul (avantaje și dezavantaje) formelor organizatorico- juridice existente în RM;
2. Identificarea celei mai potrivite forme organizatorico-juridice pentru beneficiarele Programului;
3. Prezentarea procedurii de înregistrare a afacerii;
4. Familiarizarea cu tipurile de acte permissive, documentele necesare și procedura de obținere a acestora;
5. Identificarea structurii organizatorice a companiei;
6. Înțelegerea importanței fișei de post, conținutul și utilitatea acesteia;
7. Prezentarea tehnicilor eficiente de recrutare și selectare a angajaților companiei, precum și integrarea personalului;
8. Înțelegerea procedurii de monitorizare și evaluare a performanței angajaților întreprinderii;
9. Familiarizarea cu tipurile de stimulente pentru motivarea angajaților întreprinderii;
10. Aplicarea inteligenței emoționale în gestionarea capitalului uman

Alegerea statutului juridic al afacerii

- Întreprinderea individuală
- Societatea cu răspundere limitată
- Societatea pe acțiuni
- Societatea în nume colectiv
- Societatea în comandită
- Cooperativa de producție
- Cooperativa de întreprinzători

1. Protecția proprietății intelectuale
 - Brevetul de invenții
 - Marca
 - Modelul de utilitate
 - Modelul sau desenul industrial
 - Dreptul de autor
 - Secretul comercial

Un factor important al mediului antreprenorial, care reglementează și influențează asupra desfășurării activității întreprinderii, este cel juridic, de aceea întreprinzătorul

trebuie să cunoască și aspectele legale ale afacerii.

În acest capitol sunt prezentate informațiile de bază referitoare la alegerea statutului juridic și protecția proprietății intelectuale. Cunoștințele obținute din prezentul capitol vor contribui la înțelegerea aspectelor legale ale antreprenoriatului, aici fiind analizate principalele acte legislative ce reglementează activitatea respectivă.

Însă, din cauza faptului că în legislație intervin frecvent modificări, este binevenit ca, înainte de a lua o decizie referitoare la aspectele date, să fie studiată ultima variantă a actului legislativ și/sau să fie consultat un jurist.

1. Alegerea statutului juridic al afacerii

Una dintre primele decizii pe care trebuie să le ia întreprinzătorul în momentul lansării în afaceri este cea referitoare la alegerea formei organizatorico-juridice a acesteia. Deoarece nu există o formă juridică bună și alta rea, pentru a lua o decizie corectă se va ține cont de domeniul de activitate ales, de resursele disponibile, precum și de așteptările întreprinzătorului de la afacere. La fel, întreprinzătorul trebuie să analizeze și următorii factori:

- Este pregătit să-și asume responsabilitatea pentru desfășurarea afacerii de unul singur sau dorește să o împartă cu altă persoană?
- Dispune de cunoștințele și abilitățile necesare pentru a gestiona afacerea de unul singur?

- ▶ cunoașterea aspectelor legale privind proprietatea intelectuală;
- ▶ ilustrarea procesului de obținere a brevetului;
- ▶ înțelegerea necesității de creare și înregistrare a mărcii;
- ▶ identificarea deosebirilor dintre modelul de utilitate și modelul sau desenul industrial;
- ▶ cunoașterea obiectelor dreptului de autor și înțelegerea importanței înregistrării acestora;
- ▶ înțelegerea noțiunii de secret comercial și identificarea măsurilor pentru apărarea acestuia în cadrul întreprinderii.

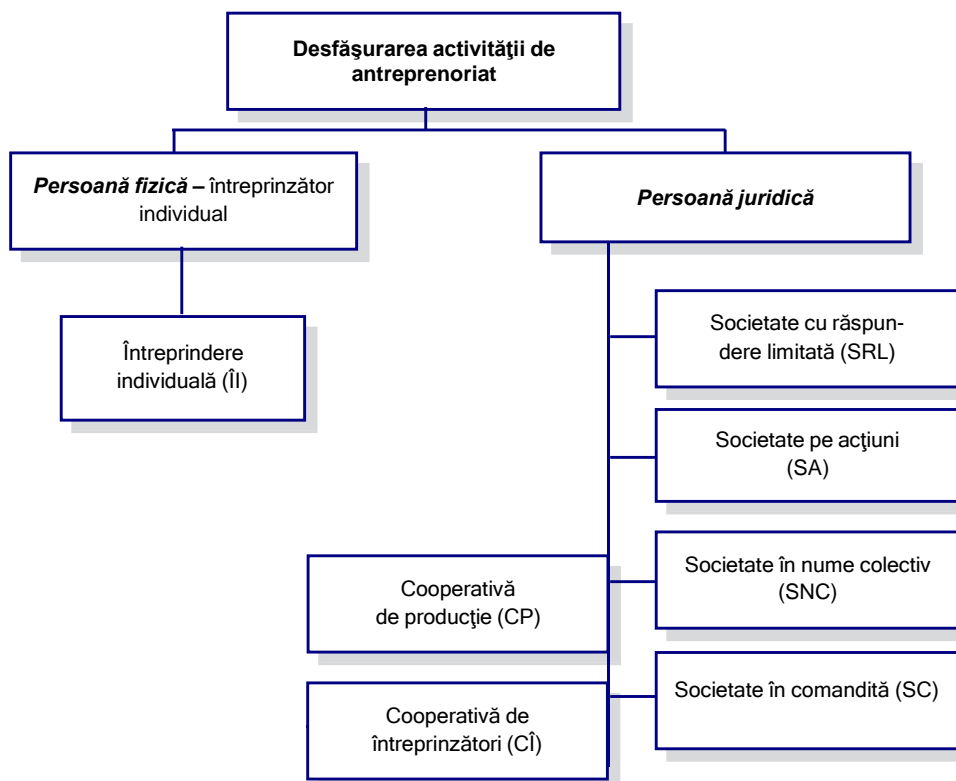

Figura 1: Formele organizatorico-juridice de bază

- Este capabil să lucreze în echipă sau preferă să se bazeze numai pe propriile puteri?
- În ce domeniu dorește să se lanseze?
- Dispune de resurse financiare suficiente pentru a se lansa în afacerea respectivă?
- Ce venit planifică să obțină și este gata să-l împartă cu cineva?
- Cum va fi ținută evidența contabilă? etc.

În funcție de răspunsuri, întreprinzătorul va alege statutul juridic care se potrivește cel mai bine așteptărilor și posibilităților sale.

Potrivit legislației Republicii Moldova, activitatea de antreprenoriat poate fi desfășurată în calitate de persoană fizică – întreprinzător individual sau în calitate de persoană juridică (figura 1). Cel mai des întâlnite forme organizatorico-juridice sunt: întreprinderea individuală, societatea cu răspundere limitată, societatea pe acțiuni și cooperativele. În figura 2 este prezentată cota întreprinderilor înregistrate după statutul organizatorico-juridic.

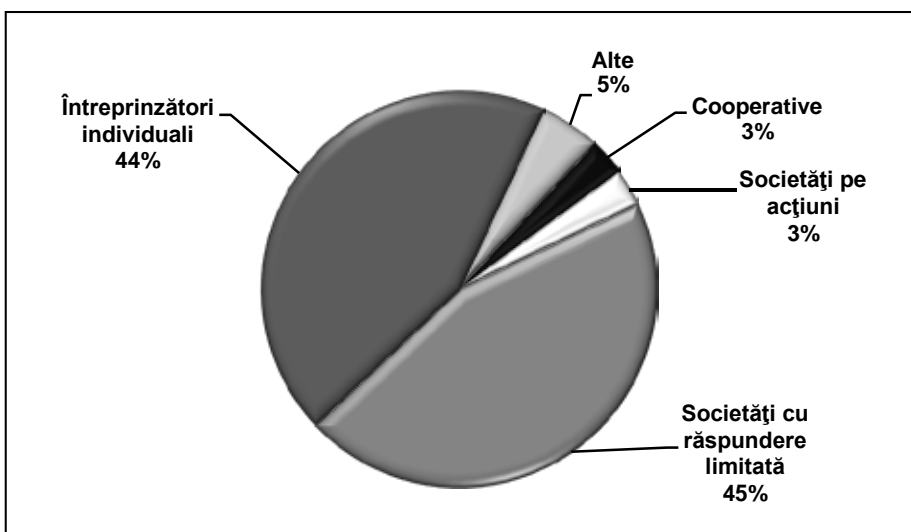

Figura 2. Cota întreprinderilor înregistrate după forma organizatorico-juridică, la data 1 ianuarie 2020

Sursa: Camera Înregistrării de Stat, www.cis.gov.md

Întreprinderea individuală

Una dintre cele mai accesibile forme organizatorico-juridice de desfășurare a activității de antreprenoriat este întreprinderea individuală (ÎI). Aceasta se explică prin faptul că întreprinderea individuală poate fi întemeiată de o singură persoană sau de membrii unei familii, cheltuielile suportate de întreprinzător pentru înregistrarea întreprinderii sunt reduse.

Întreprinderea individuală – formă de desfășurare a activității de întreprinzător în mod individual, în numele și pe riscul propriu.

Pentru înregistrarea de stat a întreprinderii individuale, la Camera Înregistrării de Stat se depun următoarele acte:

- cererea de înregistrare, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat (figura 3);
- buletinul de identitate al fondatorului sau al reprezentantului acestuia, împuternicit prin procură autenticată;
- documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare.

Camera Înregistrării de Stat

<Data depunerii>

CERERE

de înregistrare a întreprinzătorului individual

<Numele, prenumele>

Subsemnatul, <Numele, prenumele>, solicit înregistrarea în calitate de întreprinzător individual cu înscrierea în Registrul de stat al întreprinzătorilor individuali, pentru care fapt comunic următoarele date:

1. Numele și prenumele: <Numele, prenumele>
2. Numărul de identificare personal: <IDNP>
3. Domiciliul: <Adresa>
4. Telefon, fax, e-mail: <Datele de contact>
5. Forma juridică de organizare a activității: <Întreprinzător individual>
6. obiectul principal de activitate <Obiectul de activitate>

În susținerea cererii prezint următoarele documente:

<Lista actelor>

Note:

1) Întreprinzătorul individual poartă răspundere civilă, administrativă sau penală, conform legislației, pentru prezentarea la înregistrare a datelor și documentelor false, precum și pentru activitate frauduloasă sau folosirea calității de întreprinzător individual în alte scopuri decât cele de întreprinzător.

2) În caz de modificare a datelor înscrise în Registrul de stat, întreprinzătorul individual se obligă să le înregistreze la oficiul teritorial al Camerei Înregistrării de Stat în termen de 3 zile.

Solicitant <Numele, prenumele>

Semnătura

Figura 3. Model de cerere de înregistrare a întreprinzătorului individual

În regim obișnuit, decizia de înregistrare a întreprinderii se adoptă în termen de 3 zile lucrătoare de la data depunerii documentelor. În caz de urgență, înregistrarea poate fi realizată în 24 sau în 4 ore, taxa de înregistrare majorându-se de 2 sau de 4 ori respectiv, în zi de odihnă sau de sărbătoare – de 2 ori.

Patrimoniul întreprinderii individuale se formează pe baza bunurilor cetățeanului (familiei) și a altor surse neinterzise de legislație.

Denumirea întreprinderii individuale trebuie să conțină numele proprietarului, de exemplu, dacă întreprinderea individuală este fondată de Dan-Constantin Vârlan, atunci denumirea întreprinderii va fi Î.I. „Vârlan Dan-Constantin”. În cazul în care aceasta coincide cu denumirea unei întreprinderi individuale deja înregistrate, se practică indicarea domeniului de activitate.

Întreprinzătorii care sunt dispuși să aleagă forma organizatorico-juridică respectivă trebuie să țină cont și de limitele acesteia.

Deoarece patrimoniul întreprinderii individuale este indispensabil de bunurile personale ale întreprinzătorului, acesta poartă răspundere nelimitată pentru obligațiile întreprinderii cu întreaga sa avere. Întreprinderea individuală are posibilități limitate de dezvoltare și de obținere a creditelor bancare. Nu mai puțin important este și faptul că nu întotdeauna proprietarul are aptitudinile și experiența necesare. Întreprinderea individuală poate avea și probleme de personal, care se datorează nu atât statutului juridic, cât mărimii întreprinderii, deoarece un profesionist poate să ceară o remunerare mai mare decât întreprinderea îi poate oferi, fiind, totodată, limitat în ceea ce privește ascensiunea pe scara ierarhică.

Alegerea formei organizatorico-juridice de întreprindere individuală este recomandată în cazul în care veniturile așteptate de întreprinzător sunt relativ reduse, la fel fiind și gradul de risc.

În agricultură activitatea individuală de întreprinzător se desfășoară sub formă de gospodărie țărănească (de fermieri).

Gospodăria țărănească (GT) reprezintă o întreprindere individuală, bazată pe proprietatea privată asupra terenurilor agricole și asupra altor bunuri, pe munca personală a membrilor unei familii (membri ai gospodăriei țărănești), având ca scop obținerea de produse agricole, prelucrarea lor primară, comercializarea cu preponderență a propriei producții agricole.

Caracteristicile de bază ale gospodăriei țărănești:

- are statut juridic de persoană fizică;
- suprafața terenurilor și mărimea altor bunuri, inclusiv arendate, ale gospodăriei țărănești trebuie să asigure utilizarea preponderentă în cadrul acesteia (mai mult de 50 la sută anual) a muncii personale a membrilor ei;
- denumirea completă a gospodăriei țărănești conține cuvintele „Gospodărie Țărănească”, numele fondatorului (conducătorului) și sediul gospodăriei;
- înregistrarea gospodăriei de fermieri este efectuată la primăria localității în care se află lotul de pământ;
- membrii gospodăriei țărănești poartă răspundere solidară nelimitată pentru obligațiile acesteia cu întreg patrimoniul lor.

Societatea cu răspundere limitată

Societatea cu răspundere limitată (SRL) este o societate comercială cu personalitate juridică, al cărei capital social este divizat în părți sociale conform actului de constituire și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății.

Societatea poate fi fondată de una sau de mai multe persoane, numărul maxim de asociați constituind 50 de persoane.

Pentru înregistrarea de stat a societății cu trării de Stat se depun următoarele acte:

Asociat – orice persoană care posedă o cotă-parte în capitalul social al unei societăți.

- *cererea de înregistrare*, conform modelului aprobat de organul înregistrării de stat (figura 4.4);
- *buletinele de identitate ale fondatorilor sau reprezentantului acestora*, împuternicit prin procură autenticată în modul stabilit de lege, precum și ale administratorului persoanei juridice;
- *hotărârea de constituire și contractul de constituire sau statutul*, în două exemplare. Fondatorii încheie un contract de constituire, care conține prevederi referitoare la denumirea societății, obiectul de activitate, cuantumul capitalului social, modul de constituire și de funcționare a organelor de conducere, temeiul și modul de reorganizare și lichidare a societății etc. În cazul în care societatea cu răspundere limitată este fondată de o singură persoană, contractul de constituire este substituit cu statutul societății, conținând aceleași informații;
- *documentul ce confirmă depunerea de către fondatori a aportului în capitalul social al persoanei juridice*. La momentul înregistrării societății se deschide un cont bancar provizoriu la care se depune cel puțin 40 la sută din capitalul social, fapt confirmat prin documentele bancare respective, celelalte 60% fiind trecute pe contul societății nu mai târziu de 6 luni de la data înregistrării ei. Asociatul unic varsă integral aportul până la data înregistrării societății;
- *documentul ce confirmă achitarea taxei de înregistrare*.

În regim obișnuit, înregistrarea societății cu răspundere limitată, precum și a altor întreprinderi – persoane juridice se realizează în termen de 5 zile lucrătoare de la data depunerii documentelor. În caz de urgență, înregistrarea poate fi realizată în 24 sau în 4 ore, taxa de înregistrare majorându-se în acest caz de 2 sau de 4 ori respectiv, în zi de odihnă sau de sărbătoare – de 2 ori.

Pe lângă capitalul social, societatea cu răspundere limitată este obligată să formeze un capital de rezervă de cel puțin 10% din cuantumul capitalului social. Capitalul de rezervă al societății poate fi folosit doar pentru acoperirea pierderilor sau pentru majorarea capitalului social și se formează prin vărsăminte anuale din beneficiul societății, în proporție de cel puțin 5% din beneficiul net, până la atingerea mărimii stabilite în actul de constituire.

organul suprem de conducere al societății cu răspundere limitată este adunarea generală a asociaților. Societatea cu răspundere limitată poate crea și un consiliu al societății, format din cel puțin 3 persoane, dacă aceasta este prevăzut în statut sau în contractul de constituire.

Camera Înregistrării de Stat

<Data depunerii>

CERERE
de înregistrare a persoanei juridice
“<Denumirea completă>”

Solicităm înregistrarea persoanei juridice și înscrierea ei în Registrul de stat al persoanelor juridice, pentru care fapt comunicăm următoarele date:

1. Denumirea completă: <Denumirea completă>
prescurtată: “<Denumirea prescurtată>”
2. Forma juridică de organizare a persoanei juridice: <Forma juridică>
3. Termenul de activitate a persoanei juridice:
4. Sediul persoanei juridice: <Adresa juridică>
5. Componenta nominală a organului de conducere:
Administratorul: <Numele administratorului>
6. Componenta nominală a organului de supraveghere:
7. Componenta nominală a organului de control:
8. Genurile principale de activitate:
<Lista genurilor de activitate>
9. Capitalul social: <Suma> lei
10. Fondator(i):
<Lista fondatorilor și cotele de participare>

În susținerea cererii prezentăm următoarele acte:

<Lista actelor>

Note:

- 1) Fondatorul (asociatul) și administratorul poartă răspundere civilă, administrativă sau penală, conform legislației, pentru prezentarea la înregistrare a datelor și documentelor false, precum și pentru activitatea frauduloasă a persoanei juridice sau folosirea acesteia în alte scopuri decât cele prevăzute de legislație sau actele de constituire.
- 2) În caz de modificare a datelor din actele de constituire și a datelor înscrise în Registrul de stat, fondatorul (asociatul) se obligă să le înregistreze la oficiul teritorial al Camerei Înregistrării de Stat în termen de 30 de zile.

Fondator(i):
<Lista fondatorilor>

Semnătura:

Figura 4. Model de cerere de înregistrare a persoanei juridice

Gestionarea societății este realizată de administratorul acesteia, desemnat de adunarea generală a asociaților sau de consiliul societății. În calitate de administrator poate fi numit unul dintre asociați sau un terț.

Pentru efectuarea controlului asupra modului de gestionare a societății și acțiunilor administratorului, adunarea generală a asociaților poate desemna unul sau mai mulți cenzori dintre asociați sau dintre terți. Dacă numărul asociaților depășește 15, numirea cenzorului este obligatorie. Numărul de cenzori se stabilește prin actul de constituire al societății. Cenzorul este desemnat pentru o perioadă de 3 ani și poate fi oricând revocat.

Principalele avantaje oferite de societatea cu răspundere limitată sunt:

- modalitatea relativ simplă de constituire – formalitățile pentru întemeiere sunt puține, iar cheltuielile – relativ reduse;
- statutul legal bine definit – în anul 2007 a fost aprobată *Legea Republicii Moldova privind societățile cu răspundere limitată*, care stabilește modul de constituire, funcționare, reorganizare și de lichidare a societății cu răspundere limitată;
- riscurile financiare mai mici;
- conducerea relativ simplă;
- inexistența obligației de a face publice rapoartele financiare, acestea prezentându-se doar la Inspectoratul Fiscal de Stat teritorial;
- răspunderea limitată a asociaților – asociații nu răspund pentru obligațiile societății, suportând riscul pierderilor ce rezultă din activitatea societății în limitele cotei lor în capitalul social.

Dezavantajele societății cu răspundere limitată constau în:

- obligația constituirii capitalului social, spre deosebire de întreprinderea individuală;
- posibilitatea apariției unor neînțelegeri între asociați, ce pot conduce la lichidarea societății.

Societatea pe acțiuni

Societatea pe acțiuni (SA) este o societate comercială al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății.

Numărul acționarilor societății pe acțiuni nu este limitat, iar capitalul social minim necesar pentru înregistrarea acesteia constituie 20 mii lei. Societatea pe acțiuni poate fi înființată de o singură persoană (fondator) numai în cazul în care aceasta nu este unicul fondator al altei societăți cu un singur acționar.

Acționar este persoana care a devenit proprietar al unei sau al mai multor acțiuni ale societății.

Formalitățile de înregistrare a societății pe acțiuni sunt relativ dificile și costisitoare. Pentru înființarea societății pe acțiuni sunt necesare încheierea contractului de societate, organizarea adunării constitutive și aprobarea statutului, subscrierea fondatorilor la acțiunile plasate (în cazul constituirii societății de către un singur fondator, toate acțiunile vor fi achiziționate de acesta), deschiderea contului bancar

provizoriu pentru păstrarea mijloacelor bănești obținute de la vânzarea acțiunilor, înregistrarea de stat a societății pe acțiuni, înregistrarea acțiunilor plasate la Comisia Națională a Pieței Financiare, transferul mijloacelor bănești pe contul de decontare al societății pe acțiuni etc.

Ca și în cazul societății cu răspundere limitată, societatea pe acțiuni este obligată să dispună de un capital de rezervă de cel puțin 10% din mărimea capitalului social. Anual, până ce capitalul de rezervă nu va atinge mărimea stabilită de actul de constituire, nu mai puțin de 5% din beneficiul net se transferă pe contul respectiv. Aceste mijloace pot fi folosite doar pentru acoperirea pierderilor societății pe acțiuni și/sau pentru majorarea capitalului social al acesteia.

organele de conducere ale societății pe acțiuni sunt următoarele: adunarea generală a acționarilor, consiliul societății, comitetul de conducere sau de directori și comisia de cenzori.

organul suprem de conducere al societății este *adunarea generală a acționarilor*, care se convoacă obligatoriu cel puțin o dată pe an pentru adoptarea unor decizii importante privind activitatea societății pe acțiuni, de exemplu: aprobarea statutului societății, luarea deciziei privind modificarea capitalului social, aprobarea regulamentului consiliului de conducere, alegerea membrilor consiliului societății, aprobarea raportului comisiei de cenzori, examinarea dărilor de seamă financiare anuale, aprobarea normativelor privind repartizarea profitului, reorganizarea și lichidarea societății.

Consiliul societății reprezintă interesele acționarilor și exercită conducerea generală și controlul asupra activității societății în perioada dintre adunările generale. Consiliul societății pe acțiuni este subordonat adunării generale a acționarilor și prezintă acesteia un raport anual cu privire la activitatea sa și a societății în general. Componenta numerică a consiliului societății pe acțiuni se stabilește de adunarea generală a acționarilor, dar nu poate fi mai mică de 3 persoane. În societățile cu un număr de acționari mai mic de 50, atribuțiile consiliului societății sunt exercitate de adunarea generală a acționarilor.

Comitetul de conducere este organul executiv al societății pe acțiuni, care asigură îndeplinirea hotărârilor adunării generale a acționarilor, a deciziilor consiliului societății și este subordonat lor. organul executiv poate fi colegial (comitetul de conducere) sau unipersonal (directorul general). În cazul existenței concomitente la societatea pe acțiuni a ambelor organe executive menționate, directorul general îndeplinește funcția de conducător al comitetului de conducere.

Comisia de cenzori exercită controlul asupra activității financiar-economice a societății. Comisia de cenzori se subordonează numai adunării generale a acționarilor și se alege (numește) pe un termen de la 2 la 5 ani. Membri ai comisiei de cenzori pot fi atât acționarii societății, cât și alte persoane, condiția impusă referindu-se la numărul lor impar.

o caracteristică definitivă a societăților pe acțiuni este faptul că acestea au dreptul de a emite valori imobiliare: acțiuni și obligațiuni.

Acțiunea atestă dreptul proprietarului acesteia (acționarul) de a participa la conducerea societății, de a primi dividende, precum și o parte din bunurile societății, în cazul lichidării acesteia.

Obligațiunea este un titlu financiar de împrumut care atestă dreptul deținătorului de obligațiuni de a primi de la emitent valoarea ei nominală și dobânda aferentă în mărimea și în termenele stabilite prin decizia de emitere a obligațiilor.

Valoarea nominală a tuturor obligațiilor plasate ale societății nu trebuie să depășească mărimea capitalului ei social.

Avantajele de bază ale societății pe acțiuni sunt:

- durata de viață mai mare în comparație cu alte forme organizatorico-juridice, datorită transmiterii libere a proprietății prin tranzacțiile de vânzare-cumpărare a acțiunilor;
- posibilitatea de atragere a resurselor financiare suplimentare prin emitere de obligațiuni;
- răspunderea proprietarului în limita valorii acțiunilor care îi aparțin.

Dezavantajele societății pe acțiuni sunt determinate de:

- formalitățile multiple pentru înființare, în comparație cu alte forme organizatorico-juridice, deoarece, pe lângă înregistrarea la Camera Înregistrării de Stat, este necesară organizarea emisiunii de acțiuni și înregistrarea de stat a acestora la Comisia Națională a Pieței Financiare;
- cheltuielile mai mari pentru înregistrare (tabelul 1);
- plafonul legal al capitalului social mai ridicat – minim 20000 lei, spre deosebire de societatea cu răspundere limitată – minim 5400 lei;
- obligativitatea de a dezvălui public informația, prin publicarea în mijloacele de informare în masă a rapoartelor financiare (bilanțul contabil și raportul privind rezultatele financiare), în cazul în care:
 - capitalul social are o valoare de cel puțin 500000 lei și numărul de acționari este mai mare de 50, împreună cu acționarii reprezentanți de deținătorul nominal;
 - valorile mobiliare ale societății se cotează pe piața bursieră;
 - este bancă comercială, companie de asigurări, fond de investiții, fond nestatal de pensii, societate pe acțiuni în proces de privatizare sau societate pe acțiuni care a plasat public valori mobiliare în perioada de circulație a acestora;
 - societatea pe acțiuni este calificată ca entitate de interes public.

Societatea în nume colectiv

Societatea în nume colectiv (SNC) reprezintă o societate comercială creată prin încheierea unui contract între persoane fizice sau între persoane fizice și juridice în scopul desfășurării în comun a activității de antreprenariat.

Numărul asociaților societății în nume colectiv nu poate fi mai mic de 2 și mai mare de 20 (persoane fizice sau juridice).

Denumirea societății în nume colectiv trebuie să includă sintagma în limba de stat „societate în nume colectiv” sau abrevierea „SNC”, urmată de numele sau denumirea asociaților. Denumirea societății trebuie să conțină numele sau denumirea tuturor asociaților, ori numele sau denumirea a cel puțin unuia dintre asociați și sintagma în limba de stat „și compania” sau abrevierea „și Co”.

Asociații societății în nume colectiv poartă răspundere pentru obligațiile acesteia atât prin cotele de participare, cât și prin toată averea lor personală în mod solidar, adică colectiv și fiecare asociat în parte. În cazul reorganizării societății în nume colectiv în societate pe acțiuni, în societate cu răspundere limitată sau în cooperativă, asociații continuă, pentru un termen de 3 ani, să răspundă solidar și nelimitat pentru obligațiile asumate până la reorganizare.

Avantajele alegerii formei de organizare societate în nume colectiv sunt:

- formalitățile puține pentru constituirea societății;
- cheltuielile reduse pentru înregistrare;
- lipsa unei prevederi legale privind mărimea minimă a capitalului social.

În același timp, forma dată nu este recomandată începătorilor, deoarece este necesară încrederea deplină între parteneri, ca urmare a faptului că fiecare partener este responsabil pentru datoriile societății, chiar dacă acestea sunt cauzate de alt partener.

Societatea în comandită

Societatea în comandită (SC) se constituie în urma încheierii unui contract de asociere a două sau mai multe persoane fizice și juridice în scopul desfășurării în comun a activității de antreprenoriat sub aceeași firmă.

Societatea în comandită are în componența sa cel puțin un comanditar și un comanditar. Comanditații, sau asociații cu cota deplină de participare, poartă răspundere nelimitată și solidară pentru obligațiile societății. Asociații numiți comanditari sunt membrii-finanțatori ai societății în comandită, care răspund pentru obligațiile asociației numai în limita cotei de participare, neavând dreptul să participe la conducerea și administrarea societății și să conteste hotărârile comanditaților în ce privește dirijarea activității societății.

În momentul înregistrării societății în comandită, comanditarul este obligat să verse cel puțin 60% din participațiunea la care s-a obligat, urmând ca diferența să fie vărsată în termenul stabilit în actul de constituire. Depunerea aportului se confirmă prin certificatul de participare eliberat de societate.

Ca și în cazul societății în nume colectiv, denumirea societății în comandită trebuie să includă sintagma în limba de stat „societate în comandită” sau abrevierea „SC”, urmată de numele sau denumirea asociaților. Dacă nu sunt incluse numele sau denumirea tuturor asociaților, denumirea societății trebuie să cuprindă numele sau denumirea a cel puțin unuia dintre asociați și sintagma în limba de stat „și compania” sau abrevierea „și Co”.

În cazul reorganizării societății în comandită în societate pe acțiuni, în societate cu răspundere limitată sau în cooperativă, comanditații continuă, pentru un termen

PENTRU INFORMAȚII:

La 1 ianuarie 2020 în Republica Moldova erau înregistrate:

- 65 de societăți în nume colectiv;
- 11 societăți în comandită;
- 855 de cooperative de producție (inclusiv agricole);
- 194 de cooperative de întreprinzători.

Sursa: Registrul de stat al unităților de drept după forma juridică de organizare, http://www.registru.md/stat5_md/

de 3 ani, să răspundă solidar și nelimitat pentru obligațiile născute până la reorganizare. În ceea ce privește comanditul, acesta nu este absolvit de răspundere nici în cazul în care înstrăinează, până la expirarea termenului de 3 ani, dreptul de participare la capitalul social.

În Republica Moldova, numărul întreprinzătorilor care aleg statutul juridic respectiv este redus, cauzele fiind următoarele: comanditul răspunde nelimitat și solidar pentru obligațiile societății, iar comanditarul, cu toate că alocă resurse financiare, nu poate participa la conducerea și administrarea societății.

Cooperativa de producție

Cooperativa de producție este o întreprindere fondată de 5 sau de mai multe persoane fizice care au atins vârsta de 16 ani, asociate benevol în calitate de membri în scopul desfășurării în comun a activității de producție și a altei activități economice, bazate preponderent pe munca personală a membrilor ei și pe cooperarea cotelor de participare la capitalul acesteia.

Cooperativa de producție este persoană juridică și activează în baza statutului. Procedurile de înregistrare de stat a acesteia sunt similare celor pentru societățile comerciale, actele necesare fiind prezentate la Camera Înregistrării de Stat.

Ca și în cazul societății cu răspundere limitată și societății pe acțiuni, pe lângă capitalul social (a cărui mărime minimă nu este specificată în lege) cooperativa de producție este obligată să formeze și un capital de rezervă. Mărimea minimă a acestuia este stabilită în statut și constituie cel puțin 10% din capitalul social al cooperativei. Capitalul de rezervă se formează prin defalcări anuale din profitul net al cooperativei și este destinat acoperirii pierderilor de bilanț ale acesteia. Prin defalcări anuale din profitul net al cooperativei se constituie și fondul de dezvoltare, având drept scop dezvoltarea activității de producție a cooperativei. Mărimea acestui fond este stabilită de cooperatori la adunarea generală.

organul suprem de conducere al cooperativei de producție este adunarea generală a membrilor, care alege consiliul de administrare, președintele cooperativei și comisia de revizie a cooperativei sau revizorul.

o variantă a cooperativelor de producție în mediul rural sunt **cooperativele agricole de producție**, care se caracterizează prin faptul că cel puțin 50% din volumul anual de vânzări constituie producția agricolă obținută de cooperativă, inclusiv produsele obținute în urma prelucrării primare a acesteia.

Membrii cooperativei agricole de producție transmit cooperativei pe un termen de cel puțin un an terenurile agricole care le aparțin cu titlu de proprietate.

Cooperativa agricolă de producție are dreptul să cumpere terenuri cu destinație agricolă de la alți proprietari, inclusiv de la membrii cooperativei, care devin proprietate comună a membrilor cooperativei.

Avantajele de bază ale cooperativei sunt:

- administrarea pe principii democratice a activității;
- lipsa unei prevederi legale privind mărimea minimă a capitalului social al cooperativei;

-
- unitatea intereselor de muncă, contribuția economică și ajutorul reciproc al membrilor cooperativei;
 - răspunderea cooperatorilor pentru obligațiile cooperativei de producție în limitele cotelor pe care le dețin în patrimoniul cooperativei (cu excepția cazului în care valoarea cotei este insuficientă, cooperatorii purtând răspundere suplimentară cu averea personală).

Dezavantajele cooperativei constau în:

- pot apărea discuții interminabile și fără rezultat datorate modului democratic de luare a deciziilor;
- pot apărea neînțelegeri între cooperatori referitor la contribuția fiecăruia și distribuirea veniturilor, care pot conduce la lichidarea cooperativei.

Cooperativa de întreprinzători

Cooperativa de întreprinzători (CÎ) este o organizație comercială care poate fi fondată de 5 sau de mai multe persoane fizice și/sau juridice în scopul desfășurării în comun a activității de întreprinzător.

Scopul cooperativei de întreprinzător este de a contribui la obținerea profitului de către membrii săi. În funcție de genul de activitate se disting cooperative de prelucrare, cooperative de prestări servicii, inclusiv agricole și de consultanță, cooperative de economii și împrumut etc.

Printre trăsăturile specifice care deosebesc cooperativa de întreprinzători de cea de producție enumerăm:

- actele de constituire ale cooperativei sunt contractul de constituire și statutul;
- cooperativa este obligată să livreze (presteze) cel puțin 50 la sută din volumul total al producției (serviciilor) proprii membrilor săi și/sau să procure (să beneficieze) de la membrii săi cel puțin 50 la sută din volumul total al producției procurate (serviciilor primite) de către cooperativă;
- pe lângă membrii cooperativei, care dețin cote ordinare și au drept de vot, există și membri-asociați ai cooperativei, care dețin doar cote preferențiale, care le oferă dreptul exclusiv la dividende și dreptul preferențial la patrimoniul liber de datorii în cazul lichidării cooperativei, fără a acorda deținătorilor acestora dreptul de vot.

Cooperativa, ca formă organizatorico-juridică a activității de antreprenoriat, este preferată de persoanele care dispun de anumite calificări pentru a desfășura activitatea în comun.

Protecția proprietății intelectuale

Pentru a reuși pe piață și a fi competitivă, întreprinderea trebuie să introducă inovații, să lanseze noi produse și modele industriale, să aplice noi tehnologii sau să le îmbunătățească pe cele existente, creând noi mărci comerciale. Deoarece rezultatele activității de cercetare-dezvoltare constituie un bun al întreprinderii, care a necesitat investiții, precum și pentru stimularea creării de noi bunuri, este important și necesar ca drepturile de proprietate intelectuală (DPI) ale întreprinzătorilor să fie protejate.

Analiza comparativă a formelor organizatorico-juridice de bază

Tabelul 1

Criteriile de caracterizare	Întreprinderea individuală	Societatea cu răspundere limitată	Societatea pe acțiuni	Cooperativa de producție	Cooperativa de întreprinzători	Societatea în nume colectiv	Societatea în comandită
Statutul juridic	persoană fizică	persoană juridică	persoană juridică	persoană juridică	persoană juridică	persoană juridică	persoană juridică
Denumirea proprietarului	întreprinzător individual	asociat	acționar	membru al cooperativei	membru al cooperativei	asociat	asociat
Numărul fondatorilor	1 persoană, membrii unei familii	min. 1, max. 50	nelimitat	min. 5	min. 5	min. 2, max. 20	min. 2 (1 comanditar; 1 comanditar)
Capitalul social minim	-	-	20 mii lei	variabil, plafonul minim nu este specificat	variabil, plafonul minim nu este specificat	variabil, plafonul minim nu este specificat	variabil, plafonul minim nu este specificat
Actele de constituire	decizia de fondare	statutul, contractul de constituire	statutul, contractul de constituire	statutul	statutul, contractul de constituire	contractul de constituire	contractul de constituire

Conducerea	proprietarul	adunarea generală, administratorul	adunarea generală a acționarilor, directorul	adunarea generală, președintele	adunarea generală, președintele	acordul tuturor membrilor, asociații desemnați	comanditul
Răspunderea	nelimitată	în limita cotei deținute	în limita valorii acțiunilor deținute	limita cotei (insuficient – răspundere suplimentară)	limita cotei (insuficient – răspundere suplimentară)	solidară nelimitată	solidară nelimitată
Cheltuieli pentru înregistrare, lei */**	171	514	712	514	514	514	514
<i>inclusiv: Taxa pentru perfectarea documentelor, lei</i>	54	108	306	108	108	108	108

* În preț nu sunt incluse cheltuielile pentru aprobarea denumirii la Centrul Național de Terminologie – 20 lei; taxa pentru actele notariale – 10 lei; cheltuielile pentru confecționarea și eliberarea ștampilei, al cărei cost variază între 150 lei (metal) și 240 lei (colop).

** Sursa: www.cis.gov.md (20.01.2020).

Drepturile de proprietate intelectuală se referă la:

- *obiectele de proprietate industrială*, care cuprind invenții, modele de utilitate, soiuri de plante, topografiile ale circuitelor integrate, denumiri de origine ale produselor, mărci de produse și mărci de servicii, desene și modele industriale. Aceste drepturi pot fi protejate numai după înregistrarea de stat la AGEPI;
- *obiectele dreptului de autor și ale drepturilor conexe*. Dreptul de autor se extinde asupra operelor literare, artistice, științifice etc., inclusiv programe pentru calculator, baze de date, website-uri, și apare odată cu crearea operei;
- *secretul comercial* (know-how) etc.

Agencia de Stat pentru Proprietatea Intelectuală (AGEPI) – instituție publică ce organizează și efectuează protecția juridică a proprietății intelectuale pe teritoriul Republicii Moldova.

Cu toate că mulți întreprinzători asociază proprietatea intelectuală cu întreprinderile mari sau cu centrele științifice de cercetare, orice afacere, indiferent de mărime, utilizează și/sau creează obiecte ale proprietății intelectuale. Întreprinzătorul care deține informații referitoare la procesele de producție sau alte aspecte ale activității confidențiale pe care nu dorește să le dezvăluie publicului larg, care are o marcă comercială ce permite diferențierea produselor sale de cele ale concurenților sau care lansează produse noi trebuie să aplice eficient sistemul proprietății intelectuale. Conform datelor AGEPI, numărul obiectelor proprietății intelectuale înregistrate și protejate este în creștere. Astfel, până la 1 ianuarie 2009 în Republica Moldova au fost înregistrate 17256 de mărci comerciale, 3393 de brevete de invenții etc. (vezi tabelul 4.2).

Tabelul 2

Statistica privind obiectele proprietății intelectuale înregistrate la AGEPI (1995 – 2008)

Obiectele proprietății intelectuale	Numărul total, unități	Media pe an, unități
Brevete	3393	261
Mărci	17256	1327
Desene și modele industriale	1016	78
Modele de utilitate	160	12

Sursa: www.agepi.md

În activitatea antreprenorială este importantă nu numai protecția drepturilor intelectuale proprii, ci și respectarea drepturilor de proprietate intelectuală ale altor afaceri. Astfel, înainte de a lansa un produs, o marcă comercială sau un model industrial, este

necesar a verifica dacă acestea nu au fost deja înregistrate de alte persoane. În caz con-

trar există probabilitatea ca întreprinderea să fie trasă la răspundere pentru încălcarea dreptului asupra proprietății intelectuale (vezi boxa 4.1).

Informații oficiale despre obiectele de proprietate industrială înregistrate pe teritoriul Republicii Moldova pot fi găsite în revista AGEPI „Buletinul Oficial de Proprietate Industrială (BOPI)” sau în Registrul electronic al titlurilor obiectelor de proprietate intelectuală, accesând adresa <http://www.db.agepi.md>. Documentându-se, întreprinderea va putea evita învinuirile privind încălcarea dreptului asupra proprietății intelectuale și, în același timp, va putea verifica dacă nu sunt lezate drepturile ei.

Un alt aspect important cu privire la respectarea drepturilor de proprietate intelectuală se referă la contrafacere și piraterie. Întreprinderile mici și mijlocii sunt, de regulă, cele mai afectate de acest fenomen, deoarece dispun de resurse (de timp, financiare și umane) limitate pentru a-i urmări pe falsificatori. Combaterea contrafacerii și pirateriei este nu doar o problemă internă a întreprinderii, ci și una statală, având drept consecință reducerea încasărilor la buget, prin netransferarea taxelor și impozitelor aferente.

Brevetul de invenție

Fiind considerată motorul progresului tehnic și un factor de susținere și accelerare a dezvoltării economice, **invenția** constituie o rezolvare sau o realizare într-un domeniu tehnic care prezintă noutate și progres față de stadiul cunoscut până atunci.

Protejarea invențiilor se realizează prin brevete de invenții. Conform legislației din Republica Moldova, **brevetul de invenții** se eliberează de AGEPI, pentru un produs și/sau un procedeu. De exemplu, „instalație pentru acumularea și epurarea biogazului” sau „filtru pentru purificarea apei” se referă la invenția unui produs, iar propunerea unui nou „procedeu de epurare a biogazului” – se referă la procedeu. La fel, obiect al unei invenții poate fi concomitent atât produsul, cât și procedeu, de exemplu, „procedeu și linie de producere a făinii de calcar”.

Pentru a fi brevetabilă, invenția trebuie să corespundă următoarelor condiții:

- să fie nouă, necuprinsă în stadiul tehnicii, necunoscută la momentul înregistrării;

Boxa 4.1

Condamnare pentru Microsoft

Un tribunal din Texas a condamnat Microsoft la plata unei amenzi de 290 de milioane de dolari și la interdicția de a vinde Word în SUA, pentru violare de brevet.

Microsoft a fost dat în judecată, în 2007, de o mică întreprindere canadiană, care în 1998 a înregistrat un brevet privind limbajul XML. Gigantul american a integrat tehnologia acoperită de acest brevet în Word, pe care îl comercializa din 1983.

Sursa: www.fabricadebani.ro
(citată 14.08.2009)

Brevetul de invenție reprezintă titlurile de protecție ce conferă titularului, inventatorului sau întreprinzătorului dreptul exclusiv de exploatare a invenției.

- să fie aplicabilă industrial, adică să poată fi utilizată practic;
- să implice o activitate inventivă – se presupune că, pentru un specialist din domeniu, invenția nu rezultă în mod evident din cunoștințele cuprinse în stadiul tehnic;
- să nu reprezinte descoperiri, teorii științifice și metode matematice; creații estetice; planuri, principii și metode de executare a activităților intelectuale, în materie de jocuri sau programe de calculator; prezentări de informații.

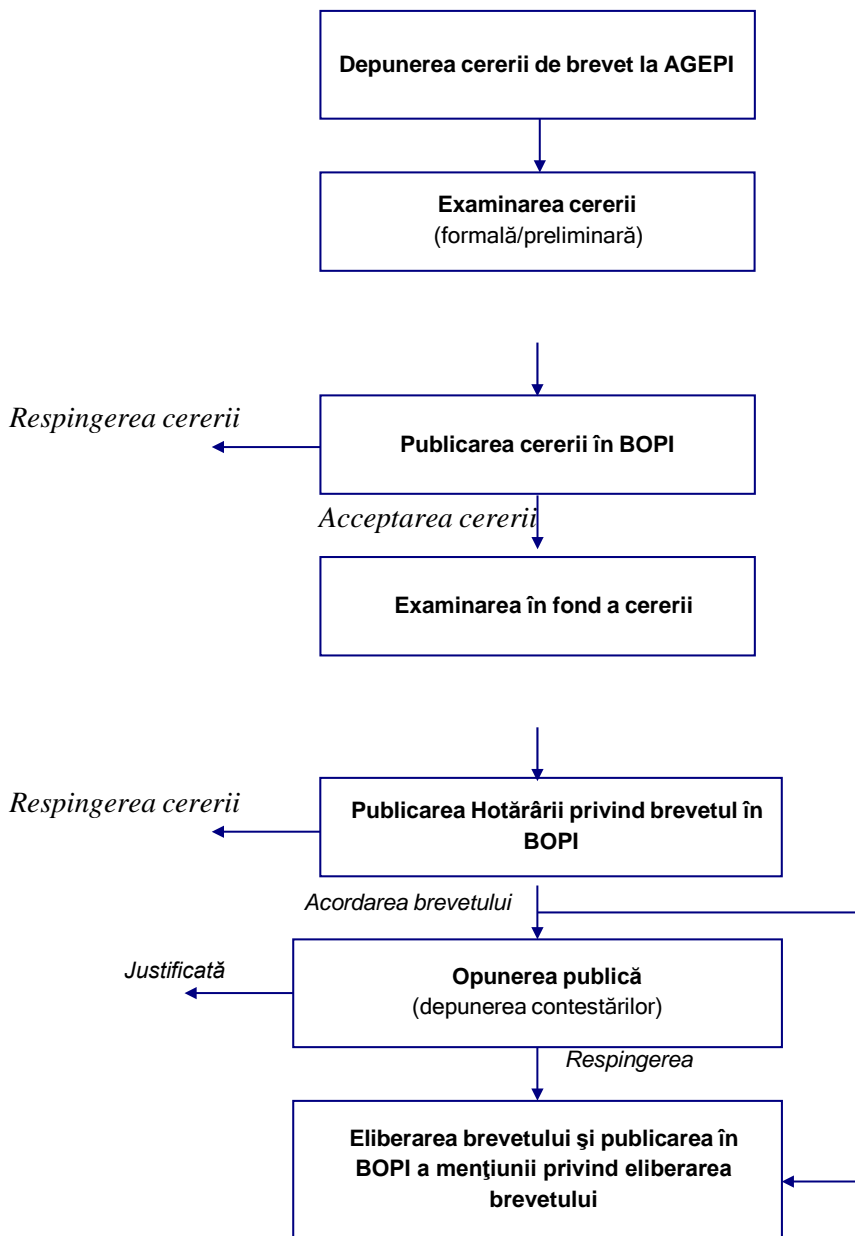

Figura 4.5. Procedura de eliberare a brevetului

Procedura de eliberare a brevetului de invenții începe cu depunerea cererii de brevet la AGEPI și include mai multe etape (vezi figura 5). Dacă se constată că

cererea de brevet și invenția care face obiectul acesteia satisfac cerințele legale, AGEPI ia hotărârea de acordare a brevetului, care este publicată în BOPI. În termen de 6 luni de la data publicării hotărârii privind acordarea brevetului, orice persoană se poate opune, prin depunerea unei cereri la AGEPI, opoziția (contestarea) fiind examinată în termen de 3 luni. În cazul în care aceasta este respinsă, AGEPI eliberează brevetul, cu condiția plății taxelor stabilite, și publică în BOPI mențiunea privind eliberarea brevetului. Brevetele eliberate se înscriu în Registrul național de brevete de invenții. De regulă, durata de la momentul depunerii cererii până la primirea brevetului este de cel puțin 18 luni.

Invențiile care au fost create de salariat în virtutea funcțiilor sale aparțin întreprinderii, inventatorul beneficiind de o remunerare suplimentară stabilită prin contract. În cazul unui contract de cercetare încheiat între două sau mai multe unități, invențiile aparțin unității care a comandat cercetarea, în lipsa unei clauze contrare.

Drepturile titularului brevetului de invenții sunt protejate pe teritoriul Republicii Moldova pe parcursul a 20 de ani, începând cu data de depunere a cererii de brevet, și timp de 6 ani în cazul invențiilor de scurtă durată.

Deși procesul de brevetare a invenției necesită anumite cheltuieli de timp și bani, întreprinzătorul trebuie să fie conștient de faptul că invenția poate fi protejată numai dacă este înregistrată. Beneficiile oferite de brevetarea invenției, precum și posibilele riscuri legate de nebrevetarea acesteia sunt prezentate în tabelul 4.3.

Dreptul la brevet poate fi transmis total sau parțial prin:

- *cesiune* – titularul brevetului (cedent) transmite (vinde) către o persoană sau o întreprindere (cesionar) dreptul de proprietate asupra invenției protejate de brevet;

Tabelul 4.3

Necesitatea brevetării invenției

Beneficiile brevetării	Riscurile nebrevetării
<ul style="list-style-type: none"> - dreptul exclusiv privind utilizarea invenției pe toată durata perioadei de protejare; - obținerea unei poziții sigure pe piață datorită exclusivității producerii; - interzicerea fabricării sau utilizării invenției respective de către alte întreprinderi, fără acordul titularului brevetului; - posibilitatea de a încasa plăți suplimentare în urma comercializării invenției sau oferirii licenței pentru utilizarea 	<ul style="list-style-type: none"> - o altă persoană/întreprindere poate să breveteze invenția; - concurenții pot prelua invenția și realiza produsul obținut în urma invenției fără consimțământul autorului și achitarea taxelor pentru aplicarea acesteia; - imposibilitatea comercializării invenției sau oferirea licenței.

<p>acesteia;</p> <ul style="list-style-type: none">- posibilitatea de a iniția acțiuni în instanța de judecată în cazul încălcării dreptului privind utilizarea invenției, în scopul recuperării pierderilor, inclusiv a câștigului nerealizat etc.	
---	--

- *licență* – titularul brevetului transmite drepturile de exploatare a invenției, rezervându-și dreptul de proprietate asupra acesteia. În cazul în care licența se acordă unei singure persoane, aceasta este exclusivă. Licențele acordate mai multor întreprinderi sunt neexclusive sau parțial exclusive;
- *succesiune legală sau testament*.

Pentru a intra în vigoare, contractul de cesiune sau de licență se înregistrează la AGEPI, iar informația privind transmiterea dreptului la brevet se publică în BOPI.

În unele cazuri, prin decizia instanței judecătorești, poate fi acordată *licența obligatorie*, dacă „persoana interesată s-a străduit să obțină autorizarea de la titularul de brevet în condițiile și în modalitățile comerciale rezonabile și, cu toate eforturile sale, nu a reușit să facă acest lucru într-un termen rezonabil”¹⁰. Procedura de acorda-re a licenței obligatorii și condițiile de aplicare sunt reglementate prin *Legea privind protecția invențiilor*.

**Boxa
4.2**

**Pentru
informație IBM, lider în ceea ce privește numărul brevetelor
în Statele Unite**

Conform datelor Oficiului pentru Brevete și Mărci Înregistrate (OBMI) din SUA, în ultimii 15 ani compania IBM a înregistrat cele mai multe brevete pentru invențiile sale tehnologice. Astfel, numai în anul 2008, IBM a înregistrat 4169 de brevete, fiind urmată de compania coreeană Samsung Electronics Co., Ltd., care înregistrase în SUA 3502 brevete și de compania japoneză Hitachi cu 2197 de brevete.

Este important a menționa că toate cele 10 companii din topul OBMI se regăsesc și în clasamentul

Forbes privind 2000 cele mai mari companii mondiale în 2009.

Poziția U.S. Patents*	Întreprin derea	Brevete eliberat e în 2008	Poziția în clasame ntul Forbes **	Valoare a de piață, mld. dolari
1.	IMB	4169	28	123.47
2.	Samsung Electronics Co., Ltd.	3502	47	45.82
3.	Hitachi Ltd.	2197	49 6	8.43

4.	Canon K.K.	2153	12 2	32.05
5.	Microsoft Corp.	2943	49	143.58
6.	Intel Corp.	1772	95	70.86
7.	Panasonic Corp.	1760	89	28.93
8.	Toshiba Corp.	1575	21 9	7.94
9.	Fujitsu Ltd.	1475	37 5	7.13
10.	Sony Corp.	1461	82	17.12
<p>Sursa: * Top 300 Organizations Granted U.S. Patents in 2008, Intellectual Property Owners Association, www.ipo.org **Forbes: The Global 2000, www.forbes.com/lists/2009</p>				

¹⁰ Legea privind protecția invențiilor nr. 50-XVI din 7 martie 2008, art. 28 alin. (2).

Marca

Marca este orice semn susceptibil de reprezentare grafică, care servește la deosebirea produselor și/sau serviciilor unui comerciant (sau ale unui grup de comercianți) de cele ale altora.

Marca poate fi constituită din cuvinte (inclusiv nume de persoane), litere, cifre, desene, combinații de culori, elemente figurative, forme tridimensionale, în special forma produsului sau a ambalajului acestuia, precum și orice combinații ale acestor semne (figura 4.6).

VioCelle

**verba
lă**

figurativă

**combin
ată**

tridimensională

Figura 4.6. Cele mai frecvente tipuri de mărci

Marca poate fi înregistrată în orice culoare sau combinație de culori, inclusiv în alb-negru. Marca înregistrată în alb-negru poate fi folosită în orice culoare sau combinație de culori. Semnul solicitat în calitate de marcă color se înregistrează și se protejează numai în gama de culori prevăzută de înregistrare.

Marca înregistrată protejează modul de identificare a unui producător sau a altei surse de reputație.

Marca poate fi:

- **individuală** – aparține unei singure persoane fizice sau juridice;
- **colectivă** – este destinată pentru a deosebi produsele fabricate și comercializate ori serviciile prestate de membrii unei uniuni sau asociații economice de cele aparținând altor persoane fizice sau juridice;
- **de conformitate** (de certificare) – este aplicată sau emisă pe baza regulilor unui sistem de certificare, indicând cu un grad suficient de încredere că produsul, procesul sau serviciul în cauză este conform cu un standard sau cu un alt act normativ specific;
- **notorie** – este aplicată produselor sau serviciilor în cadrul unui segment relevant de public, inclusiv ca urmare a promovării ei în Republica Moldova, la data depunerii cererii de înregistrare sau la data invocată în cerere.

Procedura de înregistrare a mărcii începe cu depunerea cererii de înregistrare. După ce a fost examinată respectarea condițiilor de depunere a cererii de înregistrare, aceasta se publică în BOPI. În termen de 3 luni de la data publicării, orice per-

soană interesată poate face o opoziție la intenția de a înregistra marca. În urma examinării opoziției, precum și a îndeplinirii condițiilor de protecție a mărcii, se adoptă decizia privind înregistrarea mărcii. Datele privind înregistrarea mărcii se înscriu în Registrul național al mărcilor și se publică în BOPI, iar titularului i se eliberează certificatul de înregistrare a mărcii.

Spre deosebire de brevetul de invenții, marca se înregistrează pentru o perioadă nelimitată, inițial pe un termen de 10 ani, începând cu data de depozit. La cererea titularului mărcii sau a oricărei persoane împuternicite de acesta, termenul poate fi reînnoit pentru perioade consecutive de 10 ani ori de câte ori este necesar, cu condiția achitării taxei stabilite. Neachitarea taxei atrage decăderea titularului din drepturi.

Tabelul 4

Beneficiile înregistrării mărcii
<ul style="list-style-type: none">- obținerea dreptului exclusiv asupra mărcii și utilizării acesteia pe un anumit teritoriu;- interdicția pentru alte persoane de a utiliza marca în activitatea lor comercială, fără consimțământul titularului;- obținerea de venituri suplimentare prin comercializarea mărcii sau încheierea contractului de licență;- posibilitatea de a iniția acțiuni în instanța judecătorească în cazul încălcării drepturilor asupra mărcii și de a obține despăgubiri pentru venitul ratat și cheltuielile suportate;- interzicerea importului produselor sub această marcă;- posibilitatea ulterioară de înregistrare internațională a mărcii;- folosirea marcajului ® sau a unui text care indică faptul că marca este protejată în Republica Moldova.

O caracteristică esențială a mărcii este faptul că aceasta reprezintă un activ nematerial, care generează venituri, iar valoarea acesteia, în cazul unor întreprinderi, poate fi chiar mai mare în raport cu activele materiale. De exemplu, conform topului BrandZ 100, marca Google este estimată ca cea mai valoroasă din lume, depășind cifra de 100 mld. dolari, pe când valoarea activelor, conform datelor prestigioasei reviste americane Forbes, constituie 31,77 mld. dolari.¹¹ Alte mărci comerciale valoroase din clasament sunt Microsoft, Coca-Cola, IBM și McDonald's (tabelul 4.5).

Drepturile asupra mărcii pot fi transmise integral sau parțial prin cesiune, licență sau succesiune. **Cesiunea** reprezintă o înțelegere privind transmiterea drepturilor sale asupra mărcii de către titularul mărcii (cedent) unei alte persoane (cesionar). Marca poate fi cesionată independent de transferul întreprinderii, pentru toate sau pentru o parte dintre produsele și/sau serviciile pentru care este înregistrată. Trans-

ferul întreprinderii în totalitate implică cesiunea mărcii.

¹¹ Forbes: The Global 2000, www.forbes.com/lists/2009 (citată 10.09.2009).

În cazul **contractului de licență** titularul mărcii înregistrate (licențiar) transmite dreptul de utilizare a acesteia oricărei alte persoane (licențiat), rezervându-și dreptul de proprietate asupra mărcii. Marca poate face obiectul licențelor pentru toate sau pentru o parte dintre produsele și/sau serviciile pentru care este înregistrată. Contractul de licență include clauza potrivit căreia produsele licențiatului, după calitatea lor, nu pot fi inferioare celor ale licențiarului, licențiarul exercitând controlul asupra îndeplinirii acestei clauze. De asemenea licențiarul poate solicita licențiatului anumite plăți.

Marca poate face și obiectul unui **gaj**, al altor drepturi reale, precum și al unei executări silite.

Contractul de cesiune, de licență sau de gaj se înregistrează la AGEPI, iar informația privind transmiterea dreptului asupra mărcii se publică în BOPI.

Tabelul 5

Cinci cele mai valoroase mărci comerciale internaționale în 2009

Nr. crt.	Marca comercială	Valoarea mărcii, mld.	Schimbarea valorii în 2009 față de 2008
1.		100,039	16 %
2.		76,249	8%
3.		67,625	16 %
4.		66,622	20%
5.		66,575	34 %

Sursa: Brandy Top 100 most valuable global brands 2009, MillwardBrown Optimor, p. 17 [http://www.brandz.com/upload/brandz-report-2009-complete-report \(1\).pdf](http://www.brandz.com/upload/brandz-report-2009-complete-report (1).pdf).

4.2.1. Modelul de utilitate

În calitate de **model de utilitate** poate fi înregistrată o executare constructivă a mijloacelor de producere și a obiectelor de consum sau a părților integrante ale acestora.

Model de utilitate – o formă nouă dată unui produs cunoscut, prin care acesta dobândește o calitate tehnică nouă.

Ca și în cazul brevetului, modelul de utilitate este înregistrat la AGEPI dacă prezintă o soluție nouă și aplicabilă industrial, iar titularul modelului de utilitate

beneficiază de aceleași drepturi ca și titularul brevetului.

În același timp, există o serie de deosebiri între brevetul de invenții și modelul de utilitate:

- cerințele de înregistrare nu sunt atât de stricte în comparație cu cele înaintate pentru obținerea brevetului;

- perioada de protecție este mai redusă. Certificatul de înregistrare se acordă pentru o perioadă de 5 ani de la data constituirii depozitului național reglementar la AGEPI. Valabilitatea certificatului poate fi prelungită, la cererea titularului, pentru o perioadă de încă 5 ani;
- procedura de înregistrare este mai simplă;
- cheltuielile pentru înregistrare sunt mai mici.

În practică, modelele de utilitate sunt folosite în cazul unor invenții mai puțin complicate din punct de vedere tehnic sau în cazul unor invenții cu o durată comercială mai redusă.

4.2.2. Modelul sau desenul industrial

Prin **desen** sau **model industrial** se înțelege aspectul exterior al unui produs sau al unei părți a lui, rezultat, în special, din caracteristicile liniilor, conturilor, culorilor, formei, texturii și/sau ale materialelor și/sau ale ornamentației produsului în sine.

Desen sau model industrial – o formă nouă dată unui produs industrial în scopul individualizării estetice.

În Republica Moldova sunt protejate prin lege:

- *desenele sau modelele industriale înregistrate* pe baza cererii de înregistrare depuse la AGEPI. Perioada maximă de protecție este de 25 de ani (inițial 5 ani, începând cu data de depozit, apoi poate fi reînnoită pentru mai multe perioade de câte 5 ani);
- *desenele sau modelele industriale internaționale înregistrate* conform Aranjamentului de la Haga privind înregistrarea internațională a desenelor și modelelor industriale, adoptat la 6 noiembrie 1925, pe o durată similară înregistrării naționale;
- *desenele sau modelele industriale neînregistrate*, pe parcursul unei perioade de 3 ani de la data la care au fost făcute publice pentru prima oară în Republica Moldova, fără depunerea cererii de înregistrare.

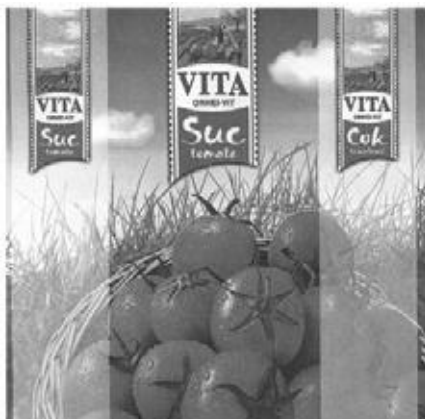
Deosebirea dintre desen și model industrial constă în numărul de dimensiuni, astfel cele bidimensionale (desene de etichete, afișe, țesături etc.) sunt considerate desene, iar cele tridimensionale (cutii, mobilier, încălțăminte, jucării, articole de me-naj etc.) – modele industriale.

Pentru a beneficia de protecție, desenele sau modelele industriale trebuie:

- să fie *noi*, adică niciun desen sau model industrial identic să nu fi fost publicat, utilizat, comercializat sau dezvoltat public;
- să poarte un *caracter individual*, adică impresia globală pe care o produce asupra utilizatorului avizat să fie diferită de impresia produsă de orice alt desen sau model industrial făcut public.

Titularul poate aplica pe produs un marcaj de avertizare constând din litera D, înscrisă într-un cerc, însoțită de numele său ori de numărul certificatului de înregistrare.

Drepturile aferente desenului sau modelului industrial pot fi transmise integral sau parțial prin cesiune, contract de licență și succesiune, iar datele despre transmiterea drepturilor se publică în BOPI.

Desen

Modele

Figura 4.7. Exemple de desene și modele industriale publicate în BOPI

Dreptul de autor

Dreptul de autor reprezintă o formă de protecție a operelor de creație intelectuală în domeniul literaturii, artei și științei. Autorul operei (lucrării) beneficiază de protecție patrimonială și morală odată cu crearea acesteia, indiferent de faptul dacă lucrarea este sau nu publicată.

Legea Republicii Moldova privind dreptul de autor și drepturile conexe prevede că sunt protejate atât operele prezentate în formă scrisă, cât și cele orale, audio sau video-imprimare, imaginile, sculpturile, machetele, construcțiile, precum și alte forme cunoscute în prezent sau care vor fi descoperite în viitor.

Dreptul de autor se extinde asupra expresiilor, și nu asupra ideilor, procedurilor, metodelor de funcționare sau conceptelor matematice ca atare.

Constituie obiecte ale dreptului de autor:

- operele literare și publicistice (cărți, broșuri, articole, programe pentru computer etc.);
- operele dramatice și muzical-dramatice, scenariile, proiectele de scenarii, libretele, sinopsisul filmului;
- operele științifice scrise sau orale, cum ar fi comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice;
- compozițiile muzicale cu sau fără text;
- operele coregrafice și pantomimele;
- operele audiovizuale (filme, formate de emisiuni etc.);
- operele de pictură, sculptură, grafică și alte opere de artă plastică;
- operele de arhitectură, urbanistică și de artă hortică (schițe, planșe, machete și lucrări grafice ce formează proiecte de arhitectură etc.);
- operele de artă aplicată;
- operele fotografice și operele obținute printr-un procedeu analogic fotografiei;

- hărțile, planurile, schițele și operele plastice referitoare la geografie, topografie, arhitectură și alte științe;
- traduceri, adaptările și orice alte prelucrări ale operelor literare, de artă, științifice, aranjamentele operelor muzicale, precum și enciclopediile, antologiile, culegerile, bazele de date etc.
- alte opere (planuri de afaceri, documente de audit, propuneri de eficientizare etc.).

Dreptul de autor include:

- drepturile patrimoniale legate de utilizarea și difuzarea operei;
- drepturile morale (*personale*) ce se referă la recunoașterea paternității, numelui autorului, integrității operei etc. Drepturile morale nu pot fi înstrăinate și rămân valabile în cazul cedării drepturilor patrimoniale.

Nu constituie obiecte ale dreptului de autor:

- documentele oficiale (legile, hotărârile judecătorești, alte documente), precum și traducerea lor oficială;
- simbolurile și semnele statului;
- expresiile folclorice;
- noutățile zilei și faptele cu caracter de simplă informație.

Creatorul sau titularul dreptului de autor poate permite sau interzice:

- reproducerea operei sub diferite forme, cum ar fi publicațiile tipărite sau înregistrările audio;
- înregistrarea operei, de exemplu sub formă de CD sau DVD;
- difuzarea exemplarelor operei, inclusiv prin comercializare, închiriere și prin alte modalități;
- demonstrarea publică a operei;
- interpretarea publică a operei, cum ar fi piesele de teatru sau concertele;
- traducerea operei în altă limbă sau adaptarea acesteia.

Deși dreptul de autor apare odată cu crearea operei, înregistrarea acestuia la AGEPI oferă autorului o serie de beneficii, printre care:

- posibilitatea valorificării comerciale a operei;
- în caz de litigiu, recunoașterea înregistrării de către instanța judecătorească drept prezumție a paternității, dacă nu se va dovedi altfel;
- posibilitatea informării publicului despre drepturile sale, prin imprimarea pe fiecare exemplar al operei a simbolului ocrotirii dreptului de autor: ©, a numelui (denumirii) titularului drepturilor exclusive de autor și a anului primei publicări a operei;
- protejarea drepturilor de autor atât pe teritoriul Republicii Moldova, cât și pe plan internațional.

În ceea ce privește termenul de valabilitate, dreptul de autor se conferă pe întreaga perioadă a vieții autorului plus 70 de ani după deces, în cazul operei audiovizuale – pe 50 de ani, iar al operei de artă decorativă și aplicată – timp de 25 de ani de la data apariției legale a operelor sau de la data creării, dacă nu a fost publicată.

Autorul operei poate să transmită drepturile patrimoniale în baza contractului de autor privind transmiterea drepturilor de autor exclusive (licență exclusivă) sau

în baza contractului de autor privind transmiterea drepturilor de autor neexclusive (licență neexclusivă):

- *licența exclusivă* prevede transmiterea drepturilor de valorificare a operei într-un anumit mod și în limitele stabilite de contract unei singure persoane, care se învestește cu dreptul de a permite sau de a interzice altor persoane valorificarea în mod analog a operei;

- *licența neexclusivă* permite beneficiarului să valorifice opera în aceeași măsură cu o altă persoană, căreia i s-a acordat dreptul de valorificare a aceleiași opere, în același mod, fără dreptul de a permite sau de a interzice altor persoane valorificarea sub orice formă și în orice mod a acestei opere.

Dacă în contractul de autor nu este indicat termenul lui de valabilitate, se consideră că acesta a fost încheiat pe un termen de 3 ani de la data încheierii – pentru contractele de valorificare a operelor fără modificări și pe un termen de 5 ani – pentru contractele de valorificare a operelor prelucrate sau traduse.

Tabelul 6

Statistica privind certificatele de înregistrare a dreptului de autor în Republica Moldova

	2005	2006	2007	2008	2009 (ian. - nov.)
Cereri de înregistrare, total	176	283	355	331	343
Certificate eliberate, total	176	283	355	330	343
inclusiv:					
- baze de date	3	3	7	54	2
- programe de calculator	6	28	57	4	21

Sursa: www.agepi.md

Secretul comercial

Deoarece brevetele, mărcile, desenele și modelele industriale etc. pot fi protejate numai după înregistrare la AGEPI, pentru aceasta fiind necesare resurse de timp și financiare, multe afaceri nou-create, pentru protecția proprietății intelectuale, folosesc secretul comercial.

Prin **secret comercial** se înțeleg informațiile care țin de producție, tehnologie, administrare, activitatea financiară și de altă natură a agentului economic, a căror divulgare poate să aducă atingere intereselor lui.

Conform *Legii cu privire la secretul comercial*, pentru ca informația să constituie secret comercial, aceasta trebuie să corespundă următoarelor cerințe:

Pentru protecția secretului comercial nu este necesară înregistrarea de stat la AGEPI.

-
- să aibă o valoare comercială reală sau potențială pentru întreprinzător;
 - să fie secretă, să nu fie cunoscută și accesibilă publicului larg;

-
- deținătorul ei să ia măsuri de protejare, inclusiv prin clauza de confidențialitate;
 - să nu fie protejate de dreptul de autor și de brevet.

Obiecte ale secretului comercial (know-how) pot fi informațiile despre diferite aspecte și domenii ale activității economice de producție, de administrare, tehnico-științifice, financiare a agentului economic, a căror protecție este condiționată de interesele concurenței și de posibila periclitare a securității economice a agentului economic.

Fiecare întreprinzător stabilește independent ce informație va constitui secret comercial pentru afacerea sa. De exemplu, rezultatele unei cercetări de marketing sau baza de date a clienților pot constitui un secret comercial, întreprinderea nedorind să le facă publice. Pentru ca informația să fie considerată secret comercial și să poată fi ulterior protejată prin lege, la întreprindere va fi elaborat și aprobat *Regulamentul privind asigurarea păstrării secretului comercial*, care stabilește modul de atribuire a informațiilor, lucrărilor și articolelor la categoria „secret comercial”, procedura de admitere a persoanelor la informația secretă, responsabilitatea pentru divulgarea secretului comercial etc.

Avantajele protecției proprietății intelectuale prin aplicarea secretului comercial:

- soluția tehnică poate fi protejată dincolo de limita de 20 de ani pe care o conferă protecția prin brevet de invenție;
- soluția tehnică nu este divulgată în procesul înregistrării;
- nu sunt necesare cheltuieli pentru înregistrare, care în cazul brevetului de invenție pot depăși 600 de euro;
- are o acțiune imediată.

Aplicarea acestui tip de protecție are și o serie de limite:

- este imposibilă protecția secretului comercial dacă acesta a fost divulgat, întreprinzătorul având posibilitatea să-și recupereze prejudiciul doar parțial;
- soluția tehnică poate fi dedusă și de alte persoane, acestea înregistrând-o în calitate de brevet;
- dacă secretul comercial a fost divulgat, va fi imposibilă interzicerea accesului la informația dată.

Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (OMPI) propune următoarele măsuri pentru apărarea secretului comercial și a accesului la el:¹²

- 1) dacă secretul comercial este brevetabil, este binevenită protejarea prin patent;
 - 2) doar un cerc limitat de persoane trebuie să aibă acces la secretul comercial, acestea fiind informate referitor la confidențialitatea informației și păstrarea secretului comercial;
-

Clauza de confidențialitate

Conform Codului muncii al Republicii Moldova, după încetarea contractului de muncă, persoanele care au deținut funcții de răspundere nu au dreptul timp de 1 an să divulge datele sau informațiile care le-au devenit cunoscute în virtutea postului pe care îl dețineau, pentru celelalte poziții fiind stipulat termenul de 3 luni.

12 *Precautionary Measures to be Taken by Your SME*, <http://www.wipo.int/sme/en/>

- 3) în contractul de muncă trebuie să fie inclusă clauza de confidențialitate, care prevede că angajatul, pe toată durata contractului individual de muncă și pe o perioadă anumită după încetarea acestuia, nu are dreptul să divulge date sau informații de care a luat cunoștință în perioada desfășurării activității la întreprinderea respectivă;
- 4) în relațiile cu partenerii de afacerii, întreprinzătorul trebuie să stipuleze exact care sunt informațiile ce constituie secret comercial, prin semnarea unor acorduri de confidențialitate.

Sumar

- Una dintre primele decizii pe care trebuie să le ia întreprinzătorul este alegerea formei organizatorico-juridice a afacerii. Pentru luarea unei decizii corecte, antreprenorul trebuie să țină cont de domeniul de activitate ales, de resursele disponibile, precum și de așteptările sale de la afacere.
- Conform legislației Republicii Moldova, activitatea de antreprenariat poate fi desfășurată în calitate de persoană fizică – întreprinzător individual sau în calitate de persoană juridică. Cele mai des întâlnite forme organizatorico-juridice sunt întreprinderea individuală, societatea cu răspundere limitată, societatea pe acțiuni și cooperativele.
- Întreprinderea individuală reprezintă o formă de desfășurare a activității de întreprinzător în mod individual, în numele și pe riscul propriu.
- Societatea cu răspundere limitată este o entitate comercială cu personalitate juridică, al cărei capital social este divizat în părți sociale conform actului de constituire și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății. Societatea cu răspundere limitată poate fi fondată de una sau de mai multe persoane, numărul maxim de asociați fiind de 50.
- Societatea pe acțiuni este o societate comercială al cărei capital social este divizat în acțiuni și ale cărei obligații sunt garantate cu patrimoniul societății.
- Drepturile de proprietate intelectuală se referă la obiectele de proprietate industrială, la obiectele dreptului de autor și ale drepturilor conexe, la secretul comercial (know-how) etc.
- Obiectele de proprietate industrială acoperă invenții, modele de utilitate, soiuri de plante, topografiile ale circuitelor integrate, denumiri de origine ale produselor, mărci de produse și mărci de servicii, desene și modele industriale. Aceste drepturi pot fi protejate numai după înregistrarea de stat la AGEPI.
- Dreptul de autor se extinde asupra operelor literare, de artă, de știință etc., inclusiv programe pentru calculator, baze de date, website-uri. Autorul operei (lucrării) beneficiază de protecția patrimonială și morală odată cu crearea acesteia, indiferent de faptul dacă lucrarea este sau nu publicată.
- Prin secret comercial se înțeleg informațiile ce țin de producție, tehnologie, administrare, activitatea financiară și de altă natură a agentului economic, a căror divulgare poate să aducă atingere intereselor lui.